

GOD JUL!

Da dette er siste nummer for i år, vil vi ønske våre lesere en riktig god jul!

Våre fedre i før-kristen tid feiret jul i en blanding av angst og forventning. Angst fordi det så ut som om solen, lyset og varmen ennå en gang var i ferd med å bukke under for mørkets makt. Forventning i håpet om at også denne gang skulle underet skje, og solhvervet komme, hvor sterke mørkemaktene enn syntes å være.

Så kom kristentroen til landet og folket fikk forståelse for at solhvervet også kunne være et naturens bilde på Kristi komme til denne verden. «Fred på jorden for mennesker med god vilje», sang englene ved Betlehem. Ord som siden er blitt meget misforståtte. Gode ønsker og ønskedrømmer, kan også mørkets makter tolerere. Men god vilje. Aldri.

Det var ikke fred med verden, englene sang om, men om fred med Gud. Så lenge mørkets makter hersker i denne verden, vil mennesker med god vilje aldri få fred med verden. Men midt i ufreden kan de stole på englenes ord om at Guds fred er for alle mennesker med god vilje. Det er ikke de ytre ting som teller, for «Guds rike er innen i eder», sa Han som kom med det åndelige solhverv.

Det Quisling arbeidet for og drømte om, var et Guds rike også på jorden. Det er han blitt spottet for. Han var for meget filosof og for lite politiker, skjønt Platon mente nå at det ideelle ville være at filosofene styrte verden.

Ett er i hvert fall sikkert, før det kan bli fred og rettferdighet på jorderik, må det komme et åndelig solhverv inneni oss mennesker. Uten det vil alle ytre anstrengelser være forgjeves.

Et godt år for «Folk og Land»

På flere måter har 1987 vært et godt år for vår avis. I motsetning til hva vi fryktet i begynnelsen av året, har vi greid å få ut de lovede ti nummer til abonnentene. Det har ikke alltid vært slik de senere år.

Vi har fått en rekke nye medarbeidere, til dels fremragende penner, Videre har vi kunnet kvittere for «vennegave» på tilsammen kr. 63.640,- fra ca. 400 av våre lesere.

Nye abonnenter er kommet til i større antall enn på ganske lenge. Tendensen har forsterket seg mot slutten av året. Og det beste er at alle tegn tyder på at fremgangen vil fortsette.

HUSK KONTINGENTEN!

Med dette nummer følger en postgirotalong til bruk ved innbetaling av årskontingenten for «Folk og Land» for 1988. Bruk talongen med en gang . . . så glemmer du det ikke. Og har du anledning til det, så

pluss på en «vennegave», stor eller liten.

Årskontingenten for 1988 blir kr. 130,- (i omslag kr. 150,-) Løssalgsprisen vil bli kr. 10,-.

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie

Kontortid: Mandag kl. 17–20, tirsdag kl. 11–14, onsdag kl. 17–20.

Postadresse: POSTBOKS 924 SENTRUM, 0104 OSLO 1.

Kontoradresse: ENERHAUGSPlassen 4, OSLO. TLF.: (02) 19 06 71.

POLITIET UNDER OKKUPASJONEN

Okkupasjonsårene skapte mange problemer, for myndighetene og for den enkelte borger. Den offentlige etat som kanskje fikk de vanskeligste og verste sakene å stri med, var politiet.

I årene etter 1945 er det lite som er belyst og som er kommet fram om politiets organisasjon og virke under krigshandlingene og de etterfølgende okkupasjonsår.

Men så skjedde en forandring. Den unge historiker og forsker Nils Johan Ringdal fikk for ca. 3 år siden i oppdrag fra Justisdepartementet og med senere støtte fra Hjemmefrontmuseet – i rapportform – å gi en utredning om politiets stilling under okkupasjonen og forholdet til okkupasjonsmakten. Forfatterens kilder har vært tilgjengelige arkiver, og en lang rekke intervjuer med politifolk som tjenestegjorde i etaten i årene 1940–45. Boken er ikke kommet til på oppdrag fra departementet, men som et eget supplement.

Ringdal må sies å ha kommet godt fra oppgaven. Han har klokt unngått provokasjoner, og anstrengt seg for å gi en troverdig og redelig framstilling av politiets virksomhet under den tyske okkupasjon, basert på det kildemateriale som har stått til hans rådighet.

Boken har fått titlen «Mellom barken og veden» og den gir et godt innblikk i den utsatte og vanskelige stilling politiet nødvendigvis måtte komme i, når det på den ene siden skulle opprettholde ro og orden hos en sivilbefolkning som etterhvert kom til å stå i skarp opposisjon til NS-styret og okkupasjonsmakten gjennom ulydighet og sabotasje, samtidig som de enkelte, okkupasjonsfiendtlige handlinger skulle takles på beste måte, uten at skadevirkningene for det norske folk skulle bli større enn høyst nødvendig. Politiets arbeide ble således på mange måter en hårfin balansegang på en Uriaspost, under kraftig påtrykk og motstand fra både norsk og tysk side.

Boken gir en interessant og stort sett korrekt framstilling av politietatens ledelse og or-

Av Aa.-H. Berg, Oslo 3

ganisasjon, og de forskjellige avdelingers virkeområde.

Det var vel ikke å vente at politiet under okkupasjonen skulle komme til å stå sterkt i folks omdømme, men forfatteren har klart å gi et nyansert bilde av politiets vanskelige oppgave.

I ettertid vil boken ganske sikkert bidra til å gi et mer nøkternt og fordomsfritt syn på etatens virksomhet under den tyske okkupasjon.

Det stikkes ikke under stol at politiet måtte hanskes med mange farlige saker hvor politiets handlemåte i folks øyne ble ansett som fiendtlig. Avgjørelsene måtte i enkelte tilfeller – i overopphetede situasjoner – treffes med kort frist og med avveining mellom ultimative tyske krav og på den annen side menneskelige følelser, og under hensyntagen til mulig avverging av skarpe og vidtrekkende represalier fra tysk side. Politiet stod således ofte i bokstavelig forstand mellom barken og veden, og hvor avgjørelsen kunne få vonde og ubehagelige følger for en eller flere, uansett hvilken beslutning som ble fattet.

Under stadig påtrykk fra flere kanter meldte – naturlig nok – tvilen seg hos mange som var i polititjeneste i denne tiden, og det førte til en del avskalling og utmeldelser av NS, særlig i siste halvdel av okkupasjonen, men grovt sett ble politiets kadre på sin post gjennom hele okkupasjonsstiden.

Boken fastslår at en forholdsvis liten prosent av politikorpsset ble straffet for sine handlinger, og at NS-medlemsskapet alene ikke kvalifiserte til oppsigelse i etaten.

Det må ikke glemmes at politiet som uniformert etat satte et skarpt skille mellom krig og okkupasjon. Ifølge Haagkonvensjonen var fullstendig okkupasjon inntrått fra og med krigshandlingenes opphør i Norge, og politiet følte seg forpliktet til å følge konvensjonens bestemmelser, som bl.a. tillegger okkupanten den faktiske maktutøvelse i det okkuperte område. Denne opp-

fatning kom til uttrykk hos den daværende regjering allerede kort etter tyskernes ankomst, som f.eks. ved de tyske soldaters innmarsj fra Fornebu til Oslo under eskorte og beskyttelse av norsk politi som da stod under ledelse av politimester Welhaven, og som igjen hadde ordre fra daværende justisminister Wold, og senere ga denne holdning seg uttrykk hos Administrasjonsrådet, for ikke å snakke om Stortingets presidentskap som anså Kongens og hans regjerings myndighet som opphørt. Okkupasjonen var således en konfliktfylt tid, og også i politiets rekker ble det begått klanderverdige handlinger, og som ihvertfall for Statspolitiets vedkommende nok i flere tilfeller må ansees som straffbare.

Forfatteren sier at han ikke forsøker å renvaske politiet, men at han – som historiker – prøver så objektivt som mulig å forstå og forklare det som skjedde. Det er prisverdig at han har tatt på seg den ikke helt takknemlig oppgave, og redelig og fordomsfri måte, å skrive politiets historie under okkupasjonen.

Det etterfølgende straffeprogjør i 1945 omfattet også politiet, men han tar avstand fra den kollektive, summariske pådømmelse, og det passe å avslutte med et citat om innledningen til boken:

«Norsk politis historie under okkupasjonen må fortsatt karakteriseres som et svartflekke kapittel. Men om vi ser «skylden» som kollektiv eller strukturell, blir det vanskelig å dømme enkeltindivider. Hittil har man, i rettsoppjøret som i historieskrivningen langt på vei gjort det. Nå må vi begynne å forstå og forklare fra sak til sak, og fra dag til dag. Idag – over førti år etter – kan rettsoppjøret ikke lenger sees som en kilde til viten om rett og galt. Derimot forteller det oss om hvordan dommerne, og mange med dem, tenkte og følte i årene etter krigen. Langt på vei må vi nærme oss tidligere historie-skrivning med tilsvarende perspektiv. Historisk distanse, og nytt kildemateriale, gjør at historien kan

(Forts. side 6)